

РІШЕННЯ
спеціалізованої вченої ради ДФ 76.051.042
про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.042 Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 03 Гуманітарні науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Постсекулярна екуменічна парадигма Католицької Церкви у структурі релігійно-філософського дискурсу» за спеціальністю 031 Релігієзнавство 29 грудня 2023 року.

Квік Андрій Михайлович – 1991 р. народження, громадян України, освіта вища: закінчив у 2015 р. Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» і здобув освітній рівень магістра за спеціальністю «релігієзнавство».

Працює: священнослужитель; Голова Комісії у справах молоді Коломийської єпархії Української Греко-Католицької Церкви.

Дисертацію виконано в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (Міністерство освіти і науки України, м. Чернівці).

Науковий керівник – Шкрібляк Микола Васильович, доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та культурології філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Здобувач має загалом 14 наукових публікацій, з яких 3 наукові – у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Квік А. М. Релігієзнавчо-філософська рефлексія екуменізму в контексті постсекулярної парадигми. Науковий вісник Чернівецького університету Юрія Федьковича. Серія: Філософія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Вип. 813. С. 135-140.

2. Квік А. М. Ідейно-сміслова об'єктивація постсекулярної реальності та християнська реакція на її релігійно-політичні процеси. Мультиверсум: філософський альманах. Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. 2020. Вип. 2(172). Том 2. С. 119-134.

3. Квік А. М. Релігієзнавчо-філософський аналіз ефективності католицької екуменічної концепції в контексті міжрелігійного діалогу з ісламом. Освітній дискурс: збірник наукових праць. 2022. Вип. 41 (7-9). С. 74-85.

У науковій дискусії щодо представлених результатів дослідження, винесених дисертантом на захист участь взяли Голова та всі члени Спеціалізованої вченої ради.

Филипович Людмила Олександрівна – доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України зауважила, що «запропонована Андрієм Миколайовичем Квіком дисертація і є успішною спробою підвести ризику під певним етапом розвитку екуменізму, і як доктрини, і як її практичного втілення; проаналізувати явні досягнення і критично подивитися на очевидні недоліки впровадженого екуменізму; закласти прогностичну складову в подальше осмислення і розвиток екуменічної стратегії Католицької церкви, на що є і суспільний, в т. ч. науковий, і власне християнський запит». У ній виразно концептуальним є саме I розділ, який «знайомить із джерельною базою релігієзнавчо-богословської рефлексії екуменізму в структурі постсекулярного дискурсу, на основі якої автор формулює методологічні підходи до наукового тлумачення постмодерністської релігійної реальності».

А. Квік доволі оптимістично означив онтологічність екуменічної парадигми, посилаючись на те, що вона «ще в зародку мала надійну джерельну базу, ґрунтовний теоретичний і праксеологічний церковно-богословський базис» (с. 33). Автор цілком доречно проаналізував «Екуменічну концепцію Української Греко-Католицької Церкви», критикуючи її, до речі, за відсутність там пункту про відносини з ПЦУ (с.35-36). Заслуговує на увагу також те, що «в поле авторської уваги попадає і російсько-православний документ «Православ'я і екуменізм», що своїми коренями сягає Гаванської декларації, підписаної Папою Франциском і патріархом Кірілом». «Важливим є 2-й параграф I розділу», – підкреслила офіційний опонент. Це підтверджується тим, що в ньому автор ґрунтовно охарактеризував теоретико-методологічні підходи та інструментарій дослідження, обґрунтувавши при цьому найефективніші методи і принципи власного дослідження. В інших розділах розкрив зміст задекларованих положень I розділу. Вивчаючи структурно-функціональну природу екуменізму, здобувач проаналізував специфіку габермасівського трактування постсекулярності (с.73-91) і критично переосмисливши інтелектуальну спадщину науковця, що уможливило увиразнення богословського обґрунтування екуменізму в його соціальній спрямованості та суспільній пасіонарності. Загалом теоретичні міркування вдалося доповнити науковими твердженнями про аксіологічний потенціал екуменізму, який постав як морально-етичний імператив міжконфесійного діалогу, такого популярного з II пол. XX ст. У III розділі дисертації ретельно аналізує екуменічні засади постмодерністської програми соціального служіння Католицької Церкви (с.106-132). І це доволі важливо з огляду на збалансоване розуміння історії розгортання богословських

підходів до екуменізму та його основні діалогічні форми і глобалізаційні тенденції (с.133-149).

Висновки, до яких прийшов дисертант – добре концептуалізовані й засвідчують фундаментальне заглиблення А. Квіка в непросту, а часом суперечливу проблематику християнського екуменізму. Відзначивши «високу продуктивну апробаційну діяльність дисертанта», звернула увагу, що в процесі читання роботи виникали запитання і зауваження, які опонентка звела до таких основних: уточнення потребує питання розуміння дисертантом подальшої еволюції і світу, і християнства, і екуменічного руху; як бачиться йому ця перспектива; додаткового пояснення потребує обхід увагою автора війн росії проти України, що стала тригером багатьох нових тенденцій в релігійному житті світу та України, у тому числі й в падінні запиту на екуменізм. Також доволі слабо проаналізовано зміну траєкторії екуменічних відносин. Формулюючи друге зауваження, опонентка поставила запитання : чому війна, «як глобальне явище, не вписана в постмодерну реальність Церкви, у процес богословського, а, отже й релігієзнавчого осмислення»; на думку Л. Филипович, дисертант уникнув критичних висловлювань на адресу екуменічної концепції католицизму щодо помилковості окремих етапів її імплементації, а часом і провальних результатів. В авторській інтерпретації екуменічна доктрина католиків виглядає ідеальною і досконалою теорією, хоча це далеко не так; сумнівним опонентка назвала визначення автором екуменічного руху як відновлення внутрішньої сили Католицької Церкви, оскільки вона й без ідей екуменізму – доволі сильна структура.

Та попри сформульовані уточнюючі запитання й висловлені зауваження рекомендаційного характеру, дисертація насправді є ґрунтовним, оригінальним і самостійним дослідженням актуальної теми з християнського екуменізму. За глибиною аналізу, широтою озвучених проблем, різноманітністю методологічних підходів і опрацьованими джерелами вона засвідчує високий науковий рівень здобувача. Її новизна – очевидна як в теоретичному, так і практичному вимірі, а її автор Квік Андрій Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 031 – Релігієзнавство галузі знань 03 – Гуманітарні науки.

Запитання :

1. Прошу уточнити, які найновіші енцикліки Римських Пап лягли в основу написання Вашого дисертаційного дослідження?

2. На Вашу думку, як Ви все ж таки вважаєте, чи мав би мати якусь більш активну, прагматичнішу фазу екуменічний діалог в умовах повномасштабного вторгнення Росії? Від кого, на Ваш погляд, як фахівця-релігієзнавця, молодого священника і практика, це залежить, у яких напрямках він міг би бути найефективнішим, щоби голос Церкви був почутий?

Горбань Річард Анатолійович – доктор філософських наук, професор, професор кафедри історії мистецтва та соціально-гуманітарних наук Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської

національної академії мистецтв констатував, що заявлена дисертантом тема, як дослідження одного з аспектів розвитку екуменізму, відповідає найважливішим викликам сучасності та має суттєве значення для розвитку різних галузей гуманітаристики.

Оцінюючи методологічний інструментарій роботи, опонент зауважив, що «розкриттю багатоаспектності теми та досягненню поставлених завдань сприяв зважений підхід до використання методологічних принципів релігієзнавчого дослідження». Він також підтвердив наявність наукової новизни, що, на його думку, полягає в «комплексному міждисциплінарному підході до аналізу постсекулярної екуменічної парадигми Католицької Церкви як системи теологічних поглядів і церковно-політичної стратегії відновлення єдності християн» і цінність зроблених дисертантом висновків про неспроможність екуменічного руху в нинішньому його вигляді і стані опиратися загрози Третьої світової війни та внутрішній напруженості в середовищі Католицької Церкви.

Структура дослідження узгоджена із реалізацією заявленої мети та поставлених завдань, а кожен із розділів дисертації містить елементи наукової новизни, які визначають теоретико-методологічну й прикладну цінність проведеного дослідження, а наукові твердження, висновки, рекомендації, сформульовані автором, мають належний ступінь наукового обґрунтування та впливають із проведеного релігієзнавчого аналізу, який спирається на документи Церкви, богословські, філософські та наукові праці.

Підсумовуючи, опонент наголосив, що дисертаційна робота Андрія Квіка, поза будь-яким сумнівом, має концептуальний характер, належний ступінь новизни та вирізняється неспростовною науковою й суспільно-історичною актуальністю.

Водночас Річард Горбань звернув увагу здобувача на певні неточності у викладенні матеріалів цієї наукової розвідки та деякі прорахунки її автора.

Вони полягають в тому, що в тексті дисертації трапляються незначні помилки фактологічного характеру, а також побіжне прочитання джерел, що спричиняє хибні твердження; спостерігаються твердження, в яких оціночне ставлення бере верх над доказовістю.

Також, на думку опонента, потрібно було б чіткіше визначити (у вступі, або в першому розділі у роботі) хронологічні межі дослідження, що автор насправді не зробив. До методологічних «прорахунків» опонент відніс «відсутність таких способів і форм наукової систематизації як класифікація, типологія, періодизація», а також те, що «поза аналізом залишилися тексти видатних дослідників процесів секуляризації та глобалізації – канадського релігієзнавця Чарльза Тейлора й американського соціолога релігії Хосе Казанови».

Підсумовуючи виступ, опонент Річард Горбань, підкреслив, що висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загального науково-теоретичного рівня дослідження та не впливають на його

високу оцінку. Дисертація Андрія Михайловича Квіка «Постсекулярна екуменічна парадигма Католицької Церкви у структурі релігійно-філософського дискурсу» є самостійною завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, які мають важливе значення для подальшого опрацювання актуальної для гуманітарних наук проблематики екуменізму. Вона пройшла належну апробацію на міжнародних конференціях, що проводилися в Україні та країнах Європейського Союзу, а оприлюднені автором статті відтворюють основний її зміст. Дисертаційна робота відповідає чинним вимогам Міністерства освіти і науки України (Наказ №40 від 12.01.1017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» із змінами і доповненнями, внесеними Наказом №759 МОН України від 31.05.2019 р.), а також вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022 р.), тож її автор Андрій Михайлович Квік заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – Гуманітарні науки, спеціальності 031 – Релігієзнавство.

Запитання : *1. Перед якими загрозами сьогодні опинився екуменічний рух? Які ризики постали перед екуменічним рухом у зв'язку з війною з росією за незалежність України.*

Мартич Руслана Василівна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Київського університету імені Бориса Грінченка цілком позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, для підтвердження навела низку переваг дослідження: «тема дисертаційної роботи є не лише актуальною, а і такою, що має важливе теоретичне і практичне значення»; в її узагальнюючих дефініціях, обґрунтованих твердженнях новизни та висновках містяться вагомі наукові досягнення, які збагачують теоретико-методологічний ресурс як релігієзнавства, так і філософсько-богословської думки. До сильних сторін опонент віднесла методологію релігієзнавчої рефлексії концептуалізації проблематики постсекулярної екуменічної парадигми Католицької Церкви, оскільки вона «закладає основи для розкриття її соціально-педагогічного, просвітницького та виховного потенціалів, а також обґрунтування аксіологічного значення екуменічного руху як неодмінної передумови міжцерковного діалогу».

Відзначивши, що дисертаційна робота написана відповідно до вимог, складає позитивне враження як за структурою, так і за змістом, адже в ній чітко заактуалізовано дослідницьку проблематику, визначено предмет і об'єкт дослідження, сформульовано мету й завдання, обґрунтовано методологію дослідження, доведено його новизну та з'ясовано особистий внесок здобувача в її концептуалізацію й сформульовано переконливі і ґрунтовні висновки та є самостійним, завершеним дослідженням, що підтверджує

достатньо високу фахову зрілість здобувача й активну корпоративну інтеграцію її автора у сучасне наукове релігієзнавче життя.

Утім, як і будь-яка інша наукова робота, на думку опонента, дисертація Андрія Квіка має деякі проблемні питання, які потребують уточнення і подальшого додаткового вивчення. Передусім у дисертації певною мірою порушено баланс на користь тверджень Габермаса, які сучасні науковці доволі часто піддають переоцінці, а іноді й системній критиці. По-друге, у роботі мало наведено конкретних прикладів екуменічних ініціатив і, зокрема на рівні Католицької Церкви як Вселенської, так і на рівні УГКЦ, як її представниці на теренах України. Також, на думку, Руслани Мартич, чіткішого узагальнення потребують такі поняття та дефініції, як: «рух за відновлення єдності християн», «міжконфесійний діалог», «міжрелігійний діалог» та «екуменічна парадигма». Рельєфнішого увиразнення потребують основні форми та рівні реалізації екуменічної доктрини на прикладі конкретних конфесій.

Підсумовуючи наведене, опонент наголосила, що «висловлені зауваження мають здебільшого рекомендаційний характер і суттєво не впливають на загалом високий рівень дисертаційного дослідження», яке є самостійним, цілісним науковим дослідженням, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії...» (пп. 6, 7, 8, 9), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Квік Андрій Михайлович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 031 Релігієзнавство.

Запитання :

1. *Чи вбачаєте Ви, і, якщо так, то в чому саме полягає обмеженість ідей екуменізму в рамках його католицької парадигми.*

2. *Якщо можна, прошу обґрунтуйте, як Ви ставитеся до думки про те, що християнські церкви та спільноти від самого початку свого існування і зародження Церкви вже перебувають в духовній єдності, якій не заважають відсутність євхаристійного спілкування та догматичні розбіжності.*

Бродецький Олександр Євгенович – доктор філософських наук (09.00.11 – релігієзнавство), доцент, доцент кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича позитивно оцінила дисертацію, наголосивши на тому, що роботу присвячено актуальній проблематиці – з'ясуванню специфіки католицької моделі екуменізму, його суті, ролі, форм і ціннісних проєкцій, що є не лише виправдане й мотивоване об'єктивними науковими, і соціальними потребами. Рецензент підкреслив високий рівень обґрунтованості наукових положень, рекомендацій, сформульованих у дисертації, а також те, що дослідження коректно структуроване, оснащене широким масивом першоджерел і дослідницьких публікацій, що мають альтернативні методологічні настанови й з різних ракурсів осмислюють феномен екуменізму, явища секулярності та постсекулярності.

Рецензент також констатував наявність наукової новизни, зауваживши, що «цілісне вивчення тексту роботи справді засвідчує її достатню наявність», адже «новизна полягає передусім у комплексності погляду на феномен католицького екуменізму з урахуванням не лише його богословських, а соціально-політичних та етичних виявів». Елементи наукової новизни виявляється також у розкритті впливу відповідних ідей на дискурсивні і соціально-громадянські процеси в Україні.

Водночас рецензент акцентував на певних дискусійних твердженнях і зауваженнях до змісту дисертації, а саме: щодо відображення у назві релігійно-філософського дискурсу тоді, як структура роботи і текст дисертації, засвідчують, що релігійна філософія (а це передусім релігійна онтологія та гносеологія) представлені доволі фрагментарно, тобто, що термін «філософський» виглядає зайвим. О. Бродецький вказав і на певну логічну дисгармонійність у формулюванні назви першого розділу і його параграфів. Загальна назва розділу акцентує на релігієзнавчому аналізі саме постсекулярної екуменічної парадигми. Натомість замість конкретизувати, параграф 1.2 розмиває це надмірною загальністю. Також рецензент висловив зауваження щодо методології дослідження й, передусім до застосування методу конвенційного дискурсу, а також недоцільності протиставлення, з одного боку, феноменологічного і герменевтичного методів, а з другого дедукції та індукції, окремих елементів новизни, які потребують глибшої концептуалізації та наявності в тексті узагальнень публіцистичного характеру (напр. стор. 16). Рецензент відзначив вагомість практичного значення одержаних результатів дослідження й те, що автор дотримався засадничих принципів академічної доброчесності.

Олександр Бродецький підтвердив цілісність, завершеність, самостійність дисертаційної роботи й зробив такі загальні висновки : Андрій Михайлович Квік підготував самостійне комплексне дослідження «Постсекулярна екуменічна парадигма Католицької Церкви у структурі релігійно-філософського дискурсу», що містить наукову новизну. Текст відповідає «Вимогам до оформлення дисертації» (затвердженим наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 р., зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН України № 759 від 31.05. 2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., зі змінами, внесеними Постановою КМ №341 від 21.03.2022 р.). А тому Андрій Михайлович Квік вартий присудження йому наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 031 Релігієзнавство галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Запитання:

1. У мене запитання методологічного характеру. Окресліть власне бачення, як у вашій роботі співвідносяться філософський, релігієзнавчий і,

власне, богословський. Чи не могли би Ви провести між ними певну демаркацію, або ж навпаки синтезувати їхні можливості і переваги.

2. Поясніть, чи є якісь конкретні відмінності у підходах до екуменізму, зокрема, на прикладі Східних католицьких церков, можливо, Української Греко-Католицької Церкви?

Горохолінська Ірина Володимирівна – доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича висловила однозначну підтримку дисертаційної роботи, оскільки в ній фахового і ґрунтовно проаналізовано аспекти соціальної активності церков, а також теми постсекулярності в їх впливах на різні сфери суспільного і духовно-культурного життя.

Водночас мені хотілося б, щоби в дисертації було дещо виразніше апробовано та проаналізовано негативні впливи секуляризації, про що я говорила дисертанту, зокрема на засіданнях кафедри у процесі попередніх обговорень здобутків роботи.

До спеціалізованої вченої ради щодо дисертації Квіка Андрія Михайловича звернень не надходило.

Результати голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради
«Проти» – 0 (нуль) членів ради

На підставі результатів голосування та ухваленого висновку разова спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.042 присуджує Квіку Андрію Михайловичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 031 Релігієзнавство.

Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 76.051.042
доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії та культурології
Чернівецького національного Університету
імені Юрія Федьковича

Ірина ГОРОХОЛІНСЬКА

